

Original article

# Mesleki Gitar Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalgı Dersi Tükenmişlik Durumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

## An Analysis of Instrument Lesson Burnout Levels of Students Receiving Professional Guitar Education in Terms of Different Variables

Muhammed Monolbuğa <sup>a</sup> & Fatih Bingöl <sup>b,\*</sup>

<sup>a</sup> Master's Degree Candidate in Music Education at Graduate School of Educational Sciences, Gazi University, Music Teacher, Iğdır, Türkiye

<sup>b</sup> Gazi University Gazi Education Faculty Fine Arts Department, Music Education Branch, Ankara, Türkiye

### Özet

Bu araştırmanın amacı, mesleki klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin çalgı dersi tükenmişlik düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda tükenmişlik olgusunu öğrenme süreçlerinin yapısal özellikleri bağlamında değerlendirmektir. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılan bu çalışmanın örneklemini, farklı üniversitelerde lisans düzeyinde eğitim gören 130 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, "Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği" kullanılarak toplanmış; verilerin analizinde bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Elde edilen istatistiksel sonuçlara göre; öğrencilerin tükenmişlik puanları ile cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, ekonomik durum, okul dışında çalışma durumu, kalınan yer ve klasik gitarın ana çalgı/zorunlu çalgı olma durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ( $p > .05$ ). Bu bulgular, tükenmişliğin incelenen sekiz demografik ve eğitsel değişkenden bağımsız olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte tükenmişliğin yalnızca demografik değişkenlerle açıklanamayacağı, öğrenme süreçlerinin niteliğiyle de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Özellikle öğrencilerin çalışma süreçlerinde gösterdikleri çabanın karşılığını bekledikleri ölçüde alamamaları, bireysel gelişimlerine ilişkin kontrol kaybı hissi yaratarak tükenmişlik deneyimini derinleştirebilir. Sonuç olarak, çalgı eğitiminde tükenmişliğin salt demografik veya psikolojik faktörlerle değil, aynı zamanda öğrenme süreçlerinin yapısal özellikleriyle birlikte ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Müzik Eğitimi, Bireysel Çalgı, Klasik Gitar, Tükenmişlik Sendromu

### Abstract

The aim of this study is to examine the instrument lesson burnout levels of students receiving professional classical guitar education in relation to various variables, and to evaluate the burnout phenomenon within the context of the structural characteristics of learning processes based on the findings. In this study, which employed a descriptive survey model among quantitative research methods, the sample consisted of 130 undergraduate students studying at different universities. Data were collected using the "Individual Instrument Lesson Burnout Scale" (Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği) and analyzed using

### \*Corresponding author:

Fatih Bingöl serves as an assistant professor in the Department of Music Education within the Department of Fine Arts Education at the Gazi Faculty of Education, Gazi University. Her areas of academic research include classical guitar instruction, motor control and learning, and the philosophy of music education.

Email: fa\_bingol@hotmail.com

independent samples t-test and one-way ANOVA. According to the statistical results, no statistically significant difference was found between the students' burnout scores and the eight variables examined: gender, faculty of study, grade level, type of high school graduated from, economic status, working outside of school, place of residence, and whether classical guitar is a major/compulsory instrument ( $p > .05$ ). These findings indicate that burnout emerges independently of the demographic and educational variables examined. However, it is thought that burnout may not be explained solely by demographic variables, but may also be related to the nature of learning processes. In particular, when students are unable to achieve the expected outcomes despite their efforts in the practice processes, this may create a perceived loss of control over their individual development, thereby deepening the burnout experience. In conclusion, it is evaluated that burnout in instrument education should be considered not only with demographic or psychological factors but also together with the structural characteristics of the learning processes.

**Keywords:** Music Education, Individual Instrument, Classical Guitar, Burnout Syndrome

Received: 27 April 2026 \* Accepted: 11 October 2026 \* Published: 28 October 2026

## GİRİŞ

Gitarın tellerine dokunan her parmak, yalnızca elde edilen sesi değil, bir düşünceyi, yoğun bir duyguyu ve icra eden kişinin kimliğini de ortaya çıkarır. Klasik gitar ayrıca kalbimize yaslanarak çaldığımız bir enstrüman olması sebebiyle de pek çok çalgıdan ayrılır, bize kendini, maneviyatını hissettirir. Tüm bu yönleriyle klasik gitar, teknik bir enstrüman olmanın önüne geçerek bireyin kendisini ifade etmesine olanak sağlayan estetik bir araç haline gelmiştir. Klasik gitar, dünyada 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren büyük bir beğeni toplayarak yaygınlaşmış ve hızlı bir popülerlik yakalamış, bu popülerlik klasik gitarın Türk Kültüründe de kendine özgü bir yer edinmesini sağlamıştır (Uluocak, 2015). Ülkemizde klasik gitar önce eğlence müziğinde kullanılmaya başlanmış, halk nezdinde klasik gitar tamamen bir eğlence aracı olarak görülmüştür ancak ülkemize konsere gelen yabancı gitaristler ve yapılan radyo yayınları klasik gitarın sanatsal öğelerini ön plana çıkarmış ve bu algının kırılmasını sağlamış aynı zamanda klasik gitarın ülkemizdeki işlevinin değişmesine öncü olmuşlardır (Elmas, 2003). Klasik gitar, hem tek başına çok sesli şekilde icra edilebilen bir enstrüman hem de çok sesli orkestralarda kullanılabilecek bir eşlik çalgısıdır, zengin bir ses yelpazesine sahiptir ve bu gitarın geniş bir müziksel ifade sunmasını sağlamaktadır ayrıca kolay erişimi ve ergonomik yapısı gitarın öğrenciler arasında yaygın bir çalgı olmasını sağlamıştır (Bingöl, 2013). Müzik bölümlerinde okuyan öğrenciler için gitarın çok uygun bir enstrüman olduğunu söyleyebiliriz. Gitar günümüzde genel, özengen ve mesleki müzik eğitiminde önemli bir yere sahiptir ve bu doğrultuda etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Uluocak, 2015).

Müzik yaşamın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Tarih boyunca insanlar, sevinçlerini, kederlerini, yaslarını, eğlencelerini kısacası insani tüm duygularını müzik ile ifade etmiştir. İnsanın sessel ve müziksel gelişimi doğum öncesinde başlar, bebeğin henüz anne rahmindeyken annesinin kalp atışlarını, dinlediği müzikleri algıladığı ve buna karşılık tepkiler ürettiği yapılan deneylerle

kanıtlanmıştır, anne karnında başlayan bu süreç ömrümüzün sonuna kadar ilerleyerek devam eder (Yılmaz, 2019). Müziğin hayatın içindeki yeri, insanları müziği öğrenmeye teşvik etmektedir bundan dolayı ülkemizde de müzik eğitimi büyük önem görmektedir. Günümüzde ülkemizde bulunan pek çok eğitim kurumunda genel, özengen ve mesleki müzik eğitimi belli bir amaç, plan ve program dahilinde verilmektedir. Ceviz ve Albuz (2020) *Özengen Klasik Gitar Eğitiminde Öğretim Programına Yönelik İhtiyaç Analizi* adlı makalelerinde bu konuya şu ifadelerle değinmişlerdir: “Ülkemizde; genel müzik eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı kontrolünde alan uzmanları tarafından belirlenen müfredat ve kaynak kitaplar doğrultusunda, mesleki müzik eğitimi, üniversitelerde uygulanan öğretim programları çerçevesinde ve öğretim elemanlarının önerdikleri kaynak kitap/metotlar aracılığıyla uygulanmaktadır” (s. 119). Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan hemen sonra müzik derslerini yaygınlaştırmak için önemli hamleler yapılmış ve ses, çalgı ve kuramsal müzik eğitimi üç ana başlık olmak üzere örgün eğitim kurumlarında 1924’ten 1930 yılına kadar “Musiki”, 1930’dan sonra ise “Müzik” adıyla müzik eğitimi cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren zorunlu ders kapsamında vermeye başlanmıştır (Şahin ve Duman, 2008). Cumhuriyetin ilk yıllarında müzik dersi bulunmayan liselerde ise ilk olarak 1952 yılında zorunlu seçmeli, 1974-1978 yılları arasında seçmeli ders olarak müzik dersleri verilmiş 1978 yılından itibaren de yeniden zorunlu seçmeli ders olarak müzik dersleri verilmesi kararlaştırılmıştır (Şahin ve Duman, 2008). Müzik derslerinin müfredata dahil edilmesi müzik eğitimcisi ihtiyacını da arttırmış, bu durum 16 Temmuz 1921 yılında Ankara’da gerçekleştirilen Maarif Kongresi’nde tartışılmış, müzik eğitimcisi yetiştirmek amacıyla Ankara merkezli bir kurum açılması gerektiği konuşulmuş, tüm bu gelişmelerin ardından 1 Kasım 1924 yılında “bütün ortaokul ve liselere öğretmen okullarına Musiki öğretmenini yetiştirmek” ilkesiyle Musiki Muallim Mektebi açılmıştır (Çini Şimşek, 2018). 1935-1937 yılları arasında, Türkiye’de müzik alanında çeşitli inkılaplar yapılması kararlaştırılmış o dönem Musiki Muallim Mektebinde bulunan 132 öğrenciye, bir komisyon eşliğinde 6-12 Mayıs 1936 tarihleri arasında 6 gün süren bir sınav yapılmış, başarılı bulunan 86 öğrenci müzik ve sahne sanatlarına, 46 öğrenci ise müzik öğretmenliğine ayrılmış ve böylelikle 6 Mayıs 1936 tarihinde Ankara Devlet Konservatuarı kurulmuştur (Çini Şimşek, 2018).

Ülkenin pek çok yerinde müzik eğitimi veren kurumların açılmasının ardından, klasik gitar ilk defa Musiki Muallim Mektebinin devamı niteliğinde olan Gazi Eğitim Enstitüsünde verilen “Okul Çalgı Kümeleri” dersi kapsamında akademik sisteme kabul edilmiştir (Küçükosmanoğlu, 2011). 1977 yılında önce Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarında, ardından Prof. Dr. Yıldız Elmas öncülüğünde 1983-1984 Eğitim- Öğretim yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalında Ana Çalgı Gitar ve Yan Dal Çalgı Eğitimi dersleri olarak vermeye başlanmıştır (Tarman, 1996, aktaran Uluocak, 2015). Klasik gitarın akademik çerçeve kazanma süreci 1985 yılında Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalında Prof. Dr. Bekir Küçükay tarafından Ana Çalgı Gitar dersi verilmesiyle başka bir boyuta taşınmış ardından Prof. Dr. Ahmet

Kanneci öncülüğünde önce ODTÜ’de kurulan gitar topluluğunda daha sonra sırayla Hacettepe, Bilkent ve Anadolu Üniversitesinde klasik gitar derslerinin başlamasıyla hız kazanmıştır (Kanneci, 2001).

Türkiye’de klasik gitarın akademik bir perspektif kazanmasının ardından, üniversitelerin müzik bölümlerinde klasik gitar ana çalgısı ile eğitim gören öğrencilerin, maruz kaldığı akademik yoğunluk, çalgı eğitiminin gerektirdiğı yüksek düzeyde özveri ve disiplin gibi etmenlerden dolayı tükenmişlik yaşama ihtimalleri bulunduğunu da düşündürmektedir. Bu durum, tükenmişlik kavramının çalgı eğitimi bağlamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Maslach ve Jackson’a (1981) göre tükenmişlik; duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı hissinde azalma ile karakterize, uzun süreli stres sonucu ortaya çıkan bir sendromdur. Öğrencilerin eğitim hayatında meydana gelen tükenmişlik durumu, bireyin, kendisi ile ilgili beklentilerine karşın bireyin ailesi ve yakın çevresinin kendisinden beklentileri arasındaki farktan ve öğrencinin öz yeterlilik eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Kutsal ve Bilge, 2012). Akademik açıdan başarının bir toplumun gelişiminde önemli olduğunun düşünülmesi öğrencilerin büyük bir baskı hissetmesine ve akademik kaygılara kapılmasına sebep olmaktadır (Yıldırım ve Ergene, 2003). Öğrenciler derslere katılmayı, kendilerine verilen görevleri yerine getirmeyi bir iş olarak görebilirler bu nedenle öğrencilik kalıcı olmayan ve yalnızca hayatımızın belli bir dönemini kapsayan bir meslek olarak görülebilir (Köksal ve Yüceland, 2022). Müzik bölümlerinde eğitim almak isteyen öğrencilerin, öncelikle ÖSYM tarafından yapılan Temel Yeterlilik Testinden (TYT) yeterli puanı almaları ve ardından başvurdıkları üniversitenin yapmış olduğu yetenek sınavından da başarılı olmaları gerekmektedir. Bu aşamaları tamamlayarak üniversiteye başlayan öğrencilerin bir anda alışık olduğu çevreden ayrılmalrı, yalnızlık hissine kapılmalarına neden olabilirken bu durum onları akademik açıdan ve kişisel-sosyal uyum konusunda da olumsuz etkileyebilir (Duru, 2008). Öğrencilerin yaşamış olduğu bu olumsuz durum tükenmişlik yaşamalarına neden olabilir. Tükenmişliğin doğal bir sonucu olarak, öğrencilerin çalgı çalışma isteklerinde de bir düşüş yaşanması beklenebilir. Müzik eğitimi içerisinde çalgının çok gerekli bir materyal olmasından dolayı müzik eğitimi veren kurumların programlarında çalgı eğitimi ciddi bir öneme sahiptir, çalgı eğitimin niteliğini etkileyecek en önemli psikolojik faktörlerden biri de tükenmişliktir (Girgin, 2015). Bazı kuramcılara göre bireyler genellikle tükenmişlik ile baş etmek yerine, tükenmiş durumunun meydana getirdiğı psikolojik duruma adapte olmaya çalışmaktadırlar (Dolgun, 2015). Öğrencilerin bu süreçte depresif bir ruh haline büründükleri ve buna uyum göstermeye çalıştıkları düşünülebilir. Müzik eğitimi alan bireylerin tükenmişlik durumlarının belirlenmesi ve buna sebep olan etmenlerin ortadan kaldırılması bu geçiş sürecinin başarılı bir şekilde atlatmasını ayrıca uzmanı olacakları çalgıyla aralarında olumlu bir bağ kurmalarını sağlayabilir. Kurulan bu olumlu bağın bir sonucu olarak öğrencilerin daha istekli bir şekilde çalgı eğitimi almaları ve enstrümanlarına nitelikli bir şekilde çalışmaları beklenebilir. Müzik eğitimi alan öğrencilerin tükenmişlik düzeyleri üzerine yapılan çalışmalarda özellikle ağır ders yükünün, genel not ortalamasının, bulunan sınıf düzeyinin ve ek bir işte çalışmanın tükenmişliği önemli bir ölçüde arttırdığı görülmektedir (Küçükşuleymanoglu ve Onuray Eğilmez, 2013). Klasik gitarın gerektirdiğı hassas teknik yeterlilik (sağ

ve sol el koordinasyonu vb.), temiz seslendirme ideali ayrıca enstrümanı icra etmenin verdiği fiziksel yorgunluk gibi etmenlerin öğrencilerin üzerindeki baskıyı arttırdığı ve tükenmişliğe zemin hazırladığı düşünülebilir. Bu durum müzik bölümlerinde öğrenim gören ve klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin tükenmişlik durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesini gerekli kılmaktadır.

### **Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın temel amacı, müzik bölümlerinde mesleki gitar eğitimi alan öğrencilerin tükenmişlik puanlarının; cinsiyet, fakülte türü, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, klasik gitarın ana çalgı olma durumu, aylık gelir, çalışma durumu ve kalınan yer gibi demografik ve eğitsel değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Çalışma, tarama modeli sınırları içerisinde kalarak grupların tükenmişlik ortalamalarını karşılaştırmayı ve elde edilen sonuçlar çerçevesinde eğitim programları ile öğrenci destek mekanizmalarına yönelik öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır.

### **Araştırmanın Önemi**

Çalgı eğitimi, müzik bölümlerinde okuyan öğrenciler için büyük bir önem arz etmektedir. Öğrencilerin çalgı eğitimi süreci içerisinde yaşamış oldukları tükenmişlik durumu çalgılarıyla daha az vakit geçirmelerine neden olabilir, bu durum bireylerin enstrümanlarından uzaklaşmalarına sebebiyet verebilir. Öğrencilerin enstrümanlarından uzaklaşması çalışma motivasyonlarını da düşürebilir bu durum çalgı eğitiminin verimini ve niteliği büyük ölçüde etkileyebilir. Bu noktada tükenmişlik durumlarının tespit edilmesi ve ardından olumlu destek verilmesi bireylerin çalgı çalışmaları önündeki engeli kaldırmak, enstrümanları ile aralarında olumlu bir bağ kurmalarını sağlamak açısından büyük öneme sahiptir.

### **Sayıtlar**

Öğrencilerle paylaşılmış olan ankete cevap verme süreci şeffaf bir çerçevede gerçekleştirilmiş, her öğrenci ankete, dürüst bir şekilde cevap vermiştir. Ankete cevap veren öğrencilerin duygu durumları, enstrümanına olan tutumları, ilgileri ve becerileri benzerlik göstermektedir. Seçilen üniversitelerin eğitim süreci benzer şekilde yürütülmüş olup öğrenme çıktıları benzer sonuçlar vermektedir.

### **Sınırlılıklar**

Bu araştırma sadece Türkiye’de bulunan Devlet Konservatuvarlarının Piyano-Gitar Ana Sanat Dalı, Güzel Sanatlar Fakültelerinin gitar bölümleri ile Müzik Eğitimi Anabilim Dalı’nda klasik gitar ana çalgısı ve zorunlu gitar eğitimi alan lisans öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.

## **YÖNTEM**

### **Araştırma Deseni**

Bu araştırma, öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre değişip değişmediğini amaçlayan nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler, nicel araştırma yöntemleri içinde yer alan betimsel tarama modeline göre değerlendirilmiştir. Betimsel araştırmalar bir durumu tam ve dikkatli bir şekilde tüm yönleriyle tanımlamak amacıyla kullanılır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 23).

Betimsel yöntemin en yaygın kullanılan modeli olan tarama araştırmaları geniş kitlelerden elde edilen birçok bilgiyi sunduğu için oldukça avantajlı bir modeldir belirli bir grubun özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılır (Büyüköztürk vd., 2016, s. 15).

### **Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)**

Bu araştırmanın evreni; Türkiye’deki devlet konservatuvarlarının piyano-gitar ana sanat dallarında klasik gitar eğitimi alan, güzel sanatlar fakültelerinde ana çalgısı klasik gitar olan öğrenciler ile eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında ana çalgısı klasik gitar olan ya da “Gitar ile Eşlikleme” dersini alan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Müzik eğitimi anabilim dallarında yürütülen “Gitar ile Eşlikleme” dersleri de tıpkı ana çalgı dersleri gibi performansa dayalı olarak yürütülmekte, yoğun bireysel çalgı çalışma süreçlerini ve jüri/sınav temelli uygulamalı değerlendirme aşamalarını içermektedir. Bu bağlamda, ana çalgı ve zorunlu çalgı (eşlikleme) derslerinin her ikisinde de öğrencilerin çalgıya yönelik fiziksel ve psikolojik süreçleri, performans kaygıları ve bireysel çalışma yükleri büyük ölçüde örtüştüğünden, kullanılan "Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği"nin yapı geçerliğinin bu grup için de korunduğu değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise, Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan devlet konservatuvarları, güzel sanatlar fakülteleri ve müzik eğitimi anabilim dallarından seçilmiştir. Araştırma kapsamında tabakalı seçkili örnekleme modeli kullanılarak amaçsal bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini; Kafkas Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesinde lisans düzeyinde mesleki gitar eğitimi alan 130 öğrenci oluşturmaktadır.

### **Veri Toplama Aracı**

Araştırmada verileri toplamak için Girgin (2015) tarafından geliştirilen “Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri kapsamında yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucunda değerin 0.96 olduğu, Bartlett Küresellik Testi sonucunun ise 8625. 695 olduğu belirlenmiştir. Ölçekte yer alan 36 maddenin tek faktörde varyans hesabı yapılmış ve varyans miktarının %52 olduğu tespit edilmiştir. Ölçekteki faktör yük değerlerinin 0.54 ile 0.85 arasında değişmekte olduğu belirlenmiştir. Ölçek beşli likert tipinde tasarlanmış olduğu için ölçeğin güvenirliği Cronbach Alfa katsayısına bakılarak hesaplanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu tek faktörden oluştuğu belirlenmiş olan ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.97’dir. Elde edilen

bu bulgular, Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeğinin klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin farklı değişkenler açısından tükenmişlik durumlarını ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

### Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, Girgin, (2015) tarafından geliştirilen “Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. 36 maddeden oluşan ve beşli likert tipinde hazırlanan bu ölçekle klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin farklı değişkenler açısından tükenmişlik durumları incelenmiştir. Ölçek, Türkiye’deki devlet konservatuvarlarının piyano-gitar ana sanat dallarında klasik gitar eğitimi alan, güzel sanatlar fakültelerinde ana çalgısı klasik gitar olan öğrenciler ile eğitim fakültelerinin müzik eğitimi anabilim dallarında ana çalgısı klasik gitar olan ya da “Gitar ile Eşlikleme” dersini alan lisans öğrencilerine uygulanmıştır. Bu kapsamda Kafkas Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Dicle Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesi’nde öğrenim gören 130 lisans öğrencisine yüz yüze ve Google Formlar aracılığıyla paylaşılan ölçekten veriler elde edilmiştir.

### Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi IBM SPSS Statistics (sürüm 27) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analizlere başlamadan önce veriler eksik değerler ve uç değerler açısından incelenmiş, analizleri etkileyebilecek düzeyde eksik ya da aykırı değere rastlanmamıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan tükenmişlik toplam puanı için normallik varsayımı, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri, histogram ve normal Q-Q grafikleri ile birlikte Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Büyük örneklemelerde normallik testlerinin aşırı duyarlı olabileceği dikkate alınarak, normallik değerlendirmesinde grafiksel incelemeler ve merkezi eğilim ölçütleri esas alınmıştır. Elde edilen bulgular, tükenmişlik toplam puanının parametrik testlerin uygulanmasına uygun olduğunu göstermiştir.

Araştırmada ikili gruplar içeren değişkenler (mezun olunan lise türü, okul dışında çalışma durumu, ana çalgının klasik gitar olması vb.) için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Üç ve daha fazla gruptan oluşan değişkenler (sınıf düzeyi, ekonomik durum, kaldığı yer, öğrenim görülen fakülte vb.) için ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır.

Parametrik testler öncesinde varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiştir. Varyansların homojen olduğu durumlarda klasik test sonuçları raporlanmış, homojenlik varsayımının sağlanmadığı durumlarda ise uygun düzeltmeler dikkate alınmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı fark elde edilen değişkenler için gruplar arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD post hoc testi kullanılmıştır.

Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi  $p < 0.05$  olarak kabul edilmiştir. Bulgular ortalama (M), standart sapma (SD), test istatistikleri ( $t$ ,  $F$ ), serbestlik dereceleri ( $df$ ) ve  $p$  değerleri ile birlikte

raporlanmıştır. Uygun görülen analizlerde etki büyüklüğü ölçütleri (Cohen's *d*) de hesaplanarak sonuçların yorumlanmasına katkı sağlanmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün 130 kişi olması nedeniyle parametrik testlerin uygulanabilirliği kabul edilmiştir. Etki büyüklükleri Cohen (1988) tarafından önerilen ölçütlere göre yorumlanmıştır.

## BULGULAR

### Öğrencilerin öğrenim gördüğü fakültelere göre çalgı dersinde yaşamış oldukları tükenmişlik durumları arasında anlamlı fark var mıdır?

**Tablo 1.** Öğrenim görülen fakülteye göre tükenmişlik ölçeği toplam puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

| Öğrenim Görülen Fakülte                       | N  | Ortalama |
|-----------------------------------------------|----|----------|
| Devlet Konservatuvarı                         | 30 | 76,0333  |
| Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı | 90 | 79,5556  |
| Güzel Sanatlar Fakültesi                      | 10 | 89,6000  |

**Tablo 2.** Öğrenim görülen fakülteye göre Tükenmişlik toplam puanlarının Tek Yönlü ANOVA sonuçları

| Varyans Kaynağı | Kareler Toplamı | sd (df) | Kareler Ortalaması | F    | p (Sig.) |
|-----------------|-----------------|---------|--------------------|------|----------|
| Gruplar Arası   | 1380,880        | 2       | 690,440            | ,540 | ,584     |
| Gruplar İçi     | 162353,589      | 127     | 1278,375           |      |          |
| Toplam          | 163734,469      | 129     |                    |      |          |

(Etki büyüklüğü yaklaşık  $\eta^2 = 0.008$ ; çok küçük etki.)

Öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre tükenmişlik durumlarının farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, öğrenim görülen fakültenin tükenmişlik ölçeği toplam puanları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir  $F(2,127) = 0.54, p = .584$ .

Betimsel istatistikler incelendiğinde, en yüksek tükenmişlik ortalamasına Güzel Sanatlar Fakültesi öğrencilerinin (Ort = 89.60), sahip olduğu görülmüştür. Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin (Ort = 79.56), Devlet Konservatuvarı öğrencilerinin ise (Ort = 76.03) sahip olduğu görülmektedir (Tablo 1). Bu sonuçlara göre en yüksek tükenmeye sahip öğrenciler Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim görmektedir, en düşük tükenmişliğe sahip olan öğrenciler ise Devlet Konservatuvarında öğrenim görmektedir. Ancak bu ortalama farkları istatistiksel olarak anlamlı değildir. Tukey HSD post-hoc testine göre de fakülteler arasındaki ikili karşılaştırmalarda hiçbir farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

Bu bulgu, araştırmaya katılan öğrencilerin fakülte fark etmeksizin yaşamış oldukları tükenmişlik düzeylerinin benzer olduğunu, yani öğrenim görülen fakültenin tükenmişlik üzerinde anlamlı bir belirleyici olmadığını göstermektedir.

**Öğrencilerin cinsiyetlerine göre çalgı dersinde yaşamış oldukları tükenmişlik durumları arasında anlamlı fark var mıdır?**

**Tablo 3.** Cinsiyete göre tükenmişlik toplam puanları

| Cinsiyet | N  | Ortalama Ss | (Std. Dev.) |
|----------|----|-------------|-------------|
| Erkek    | 54 | 75,0185     | 32,59557    |
| Kadın    | 76 | 82,7105     | 37,51544    |

**Tablo 4.** Cinsiyete göre Tükenmişlik toplam puanlarının Bağımsız Örneklem t-Testi sonuçları

| Test                        | t     | sd (df) | p (İki yönlü) | Ortalama farkı | 95% GA alt sınır | 95% GA üst sınır |
|-----------------------------|-------|---------|---------------|----------------|------------------|------------------|
| Varyanslar eşit varsayılmış | -1.22 | 128     | .226          | -7.69          | -20.25           | 4.87             |

Levene testi:  $F(1,128) = 2.13, p = .147$  (varyanslar eşit varsayılabilir).

Etki büyüklüğü: Cohen's  $d \approx -0.24$  (küçük etki).

Öğrencilerin yaşamış olduğu tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Öncelikle Levene varyans homojenliği testi sonuçları incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre erkek ve kadın öğrencilerin tükenmişlik puanlarına ilişkin varyansların eşit düzeyde olduğu görülmüştür  $F(1,128) = 2.13, p = .147$ . Bu sebeple yorumlarda “varyanslar eşit varsayılmıştır” satırı esas alınmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, erkek (Ort = 75.02, Ss = 32.60) ve kadın öğrencilerin (Ort = 82.71, Ss = 37.52) tükenmişlik toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir  $t(128) = -1.22, p = .226$ . Hesaplanan Cohen's  $d$  değeri ise yaklaşık olarak -0.24'tür, bu değer küçük düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Betimsel istatistikler incelendiğinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla bir miktar daha yüksek tükenmişlik yaşadığı belirlense de, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmaması cinsiyet değişkeninin tükenmişlik üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır.

**Öğrencilerin bireysel ana çalgı ya da zorunlu çalgı olarak gitar eğitimi almaları yaşamış oldukları tükenmişlik durumları arasında anlamlı fark oluşturmuş mudur?**

**Tablo 5.** Enstrümanın Zorunlu Çalgı - Bireysel Ana Çalgı olma durumlarına göre toplam tükenmişlik puanı için bağımsız örneklem t-testi sonuçları

| Enstrüman Durumu   | n  | Ortalama ( $\bar{X}$ ) | SS    | t    | sd (df) | p (iki yönlü) | Cohen's d |
|--------------------|----|------------------------|-------|------|---------|---------------|-----------|
| Bireysel Ana Çalgı | 77 | 75.29                  | 37.43 | 1.34 | 106.7   | .184          | 0.24      |
| Zorunlu Çalgı      | 53 | 65.98                  | 40.17 |      |         |               |           |

**Not.** Levene testi varyansların eşit olmadığını gösterdiği ( $F(1,128) = 4.51, p = .036$ ) için eşit varyanslar varsayılmayan (Welch) t-testi değerleri raporlanmıştır.

Öğrencilerin zorunlu çalgı – bireysel ana çalgı durumuna göre tükenmişlik durumlarının değişikliğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucuna göre toplam ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ( $t = 1.34, p = .184$ ). Zorunlu çalgı eğitimi alan öğrencilerin ( $\bar{X} = 65.98, SS = 40.17$ ), bireysel ana çalgı eğitimi alan öğrencilere göre ( $\bar{X} = 75.29, SS = 37.43$ ) daha düşük tükenmişlik yaşadığı görülmektedir; ancak bu fark %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ayrıca etki büyüklüğü Cohen's  $d = 0.24$  olup, küçük düzeyde bir etkiye işaret etmektedir. Etki büyüklüğünün güven aralığı sıfırı içerdiğinden, farkın pratik/klinik açıdan da güçlü bir fark olmadığı düşünülmektedir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin klasik gitar eğitimini zorunlu çalgı veya bireysel ana çalgı olarak alması tükenmişlik üzerinde belirgin bir etki yaratmamaktadır.

#### **Öğrencilerin sınıf düzeyleri yaşamış oldukları tükenmişlik durumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip midir?**

Bu araştırmada öğrencilerin sınıf düzeyi değişkeninin tükenmişlik durumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla sınıf düzeylerine göre tükenmişlik toplam puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan incelemede, bağımsız değişken olarak sınıf düzeyi (Lisans 1, Lisans 2, Lisans 3, Lisans 4), bağımlı değişken olarak tükenmişlik toplam puanı ele alınmıştır.

Öğrencilerin öğrenim gördükleri lisans düzeyine göre tükenmişlik puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 6'da verilmiştir. Test sonuçlarına göre en düşük tükenmişlik puan ortalamasına Lisans 1 öğrencileri ( $M = 66.86$ ), en yüksek tükenmişlik puan ortalamasına Lisans 2 öğrencilerinin ( $M = 88.05$ ) sahip olduğu görülmektedir. Lisans 3 öğrencilerinin ortalama tükenmişlik puanı ( $M = 86.50$ ), Lisans 4 öğrencilerinin tükenmişlik puanlarından ( $M = 72.27$ ) daha yüksektir.

**Tablo 6.** Sınıf düzeyine göre tükenmişlik toplam puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

| Sınıf Düzeyi | n  | M     |
|--------------|----|-------|
| Lisans 1     | 21 | 66.86 |
| Lisans 2     | 20 | 88.05 |
| Lisans 3     | 52 | 86.50 |
| Lisans 4     | 37 | 72.27 |

**Not.** M = Ortalama.

Sınıf düzeylerinin tükenmişlik durumlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, sınıf düzeyinin tükenmişlik durumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir,  $F(3, 126) = 2.53$ ,  $p = .060$ . Elde edilen bulguya göre öğrencilerin tükenmişlik durumları, öğrenim gördükleri sınıf düzeyinden bağımsız bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Sınıflar arasında tükenmişlik durumlarında bir farklılık olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlılık göstermemesi sınıf düzeyi değişkeninin öğrencilerin yaşamış oldukları tükenmişlik durumlarını doğrudan etkilemediğini ortaya koymaktadır.

**Tablo 7.** Sınıf düzeyine göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

| Varyans Kaynağı | SS        | df  | MS      | F    | p    |
|-----------------|-----------|-----|---------|------|------|
| Gruplar arası   | 9300.65   | 3   | 3100.22 | 2.53 | .060 |
| Grup içi        | 154433.82 | 126 | 1225.67 |      |      |
| Toplam          | 163734.47 | 129 |         |      |      |

Not. SS = Kareler toplamı, MS = Kareler ortalaması.

ANOVA sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle, sınıf düzeyleri arasındaki farkların ayrıntılı olarak incelenmesi yorumlayıcı amaçla ele alınmıştır. Bu doğrultuda yapılan Tukey HSD post hoc testi sonuçlarına göre, sınıf düzeyleri arasındaki hiçbir ikili karşılaştırma istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (tüm  $p > .05$ ). Post hoc karşılaştırma sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

**Tablo 8.** Sınıf düzeylerine göre tükenmişlik puanlarının Tukey HSD ikili karşılaştırma sonuçları

| Karşılaştırma       | Ortalama Farkı | p    |
|---------------------|----------------|------|
| Lisans 1 – Lisans 2 | -21.19         | .218 |
| Lisans 1 – Lisans 3 | -19.64         | .137 |
| Lisans 1 – Lisans 4 | -5.41          | .942 |
| Lisans 2 – Lisans 3 | 1.55           | .998 |
| Lisans 2 – Lisans 4 | 15.78          | .369 |
| Lisans 3 – Lisans 4 | 14.23          | .238 |

Elde edilen bulgular, öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığını göstermektedir. Tanımlayıcı istatistiklerde bazı sınıf düzeylerinde tükenmişlik puanlarının daha yüksek olduğu gözlemlense de, bu farklılıklar istatistiksel olarak desteklenmemiştir. Bu sonuç, tükenmişliğin sınıf düzeyinden bağımsız olarak ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir.

### **Klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin mezun olduğu lise türü yaşamış oldukları tükenmişlik durumunu anlamlı bir biçimde etkilemekte midir?**

Mezun olunan lise türüne göre tükenmişlik puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 9’da sunulmuştur. Alan içi liselerden mezun olan öğrencilerin tükenmişlik puan ortalaması ( $M = 82.91$ ), alan dışı liselerden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasından ( $M = 75.90$ ) daha yüksektir.

**Tablo 9.** Mezun olunan lise türüne göre tükenmişlik toplam puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

| Lise Türü | n  | M     | SD    |
|-----------|----|-------|-------|
| Alan içi  | 67 | 82.91 | 35.07 |
| Alan dışı | 63 | 75.90 | 36.13 |

*Not.* M = Ortalama, SD = Standart sapma.

Mezun olunana lise türünün tükenmişlik durumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiş ve varyansların eşit olduğu belirlenmiştir ( $F = 0.17$ ,  $p = .678$ ). Elde edilen sonuca göre analizlerde eşit varyanslar varsayımı kullanılmıştır.

Yapılan t-testinden elde edilen sonuçlara göre, alan içi ve alan dışı liselerden mezun olan öğrencilerin tükenmişlik durumları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür,  $t(128) = 1.12$ ,  $p = .264$ . Etki büyüklüğü Cohen’s  $d = 0.20$  olup, farkın küçük düzeyde olduğunu göstermektedir.

**Tablo 10.** Mezun olunan lise türüne göre tükenmişlik toplam puanlarının bağımsız örneklem t-testi sonuçları

| Değişken    | t    | sd  | p    | Ortalama Farkı | Cohen’s d |
|-------------|------|-----|------|----------------|-----------|
| Tükenmişlik | 1.12 | 128 | .264 | 7.01           | 0.20      |

*Not.* Eşit varyanslar varsayımı kullanılmıştır.

Yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre alan içi ve alan dışı liselerden mezun olan öğrencilerin tükenmişlik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alan içi liselerden mezun olan öğrencilerin tükenmişlik durumları alan dışı liselerden mezun olan öğrencilere kıyasla daha yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

### **Okul dışında bir işte çalışıyor olmak öğrencilerin yaşamış olduğu tükenmişlik durumunu anlamlı bir şekilde etkilemekte midir?**

Okul dışında çalışma durumuna göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 11’de sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde, okul dışında bir işte çalışan öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamasının ( $M = 82.22$ ), okul dışında bir işte çalışmayan öğrencilere ( $M = 77.33$ ) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

**Tablo 11.** Okul dışında çalışma durumuna göre tükenmişlik toplam puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

| Okul Dışı Çalışma Durumu | n  | M     | SD    |
|--------------------------|----|-------|-------|
| Evet (Çalışıyor)         | 58 | 82.22 | 33.85 |
| Hayır (Çalışmıyor)       | 72 | 77.33 | 37.08 |

Not. M = Ortalama, SD = Standart sapma.

Okul dışında çalışmanın tükenmişlik durumları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Öncelikle varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiş ve varyansların eşit olduğu belirlenmiştir ( $F = 1.19$ ,  $p = .277$ ). Bu nedenle analizlerde eşit varyanslar varsayımı kullanılmıştır.

Bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, okul dışında çalışma değişkeninin tükenmişlik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir,  $t(128) = 0.78$ ,  $p = .439$ . Etki büyüklüğü Cohen's  $d = 0.14$  olup, farkın küçük düzeyde olduğu görülmektedir.

**Tablo 12.** Okul dışında çalışma durumuna göre tükenmişlik toplam puanlarının bağımsız örneklem t-testi sonuçları

| Değişken    | t    | sd  | p    | Ortalama Farkı | Cohen's d |
|-------------|------|-----|------|----------------|-----------|
| Tükenmişlik | 0.78 | 128 | .439 | 4.89           | 0.14      |

Not. Eşit varyanslar varsayımı kullanılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre okul dışında bir işte çalışan öğrenciler ile okul dışında bir işte çalışmayan öğrencilerin tükenmişlik durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşamış oldukları tükenmişliğin okul dışında bir işte çalışma durumlarından bağımsız bir şekilde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Okul dışında bir işte çalışan öğrenciler daha fazla tükenmiş olsa da farkın istatistiksel olarak anlamlılık göstermemesi ve etki büyüklüğünün küçük düzeyde olması tükenmişliği doğrudan etkilemediğini ortaya koymaktadır.

### **Öğrencilerin ekonomik durumlarının yaşamış oldukları tükenmişlik durumunu anlamlı bir biçimde etkilemekte midir?**

Aylık gelir düzeylerine göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 13'de sunulmuştur. Yapılan test sonucunda, tükenmişlik puan ortalamasının en düşük olduğu gelir grubunun 0-7500 TL aralığında aylık gelire sahip olan öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. En yüksek puan ortalamasına sahip olan öğrencilerin aylık geliri 7501-15000 TL aralığındadır. 15001 TL ve üzerinde gelire sahip olan öğrencilerin tükenmişlik puan ortalaması ( $M = 83.90$ ) orta gelir grubuna yakın değerler göstermektedir.

**Tablo 13.** Aylık gelir düzeyine göre tükenmişlik toplam puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

| Aylık Gelir Düzeyi | n  | M     |
|--------------------|----|-------|
| 0–7500 TL          | 53 | 71.34 |
| 7501–15000 TL      | 38 | 86.42 |
| 15001 TL ve üzeri  | 39 | 83.90 |

Not. M = Ortalama.

Aylık gelir düzeylerine göre tükenmişlik durumlarının istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Öncelikle varyansların homojenliği varsayımı Levene testi ile incelenmiş ve varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ( $F(2, 127) = 0.74, p = .480$ ). Bu nedenle analizlerde klasik ANOVA sonuçları dikkate alınmıştır.

ANOVA sonuçlarına göre, öğrencilerin aylık gelir düzeylerinin tükenmişlik durumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır,  $F(2, 127) = 2.46, p = .090$ . Bu bulgu, öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin ekonomik durumlarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını göstermektedir.

**Tablo 14.** Aylık gelir düzeyine göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları

| Varyans Kaynağı | SS        | df  | MS      | F    | p    |
|-----------------|-----------|-----|---------|------|------|
| Gruplar arası   | 6103.73   | 2   | 3051.87 | 2.46 | .090 |
| Grup içi        | 157630.74 | 127 | 1241.19 |      |      |
| Toplam          | 163734.47 | 129 |         |      |      |

Not. SS = Kareler toplamı, MS = Kareler ortalaması.

ANOVA sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle gruplar arasındaki ikili karşılaştırmalar yorumlayıcı amaçla incelenmiştir. Yapılan Tukey HSD post hoc testi sonuçlarına göre, aylık gelir düzeyleri arasındaki hiçbir ikili karşılaştırma istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (tüm  $p > .05$ ). Post hoc karşılaştırmalara ilişkin sonuçlar Tablo 15’te sunulmuştur.

**Tablo 15.** Aylık gelir düzeylerine göre tükenmişlik puanlarının Tukey HSD ikili karşılaştırma sonuçları

| Karşılaştırma                     | Ortalama Farkı | p    |
|-----------------------------------|----------------|------|
| 0–7500 TL – 7501–15000 TL         | -15.08         | .113 |
| 0–7500 TL – 15001 TL ve üzeri     | -12.56         | .213 |
| 7501–15000 TL – 15001 TL ve üzeri | 2.52           | .947 |

Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin aylık gelir düzeyleri tükenmişlik durumlarını istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde etkilememektedir. Her ne kadar orta ve yüksek gelire sahip öğrencilerin tükenmişlik durumları düşük gelir grubundaki öğrencilere kıyasla daha yüksek gözükse de bu farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

### Öğrencilerin kaldığı yer yaşamış oldukları tükenmişlik durumunu anlamlı bir biçimde etkilemekte midir?

Öğrencilerin kaldıkları yere göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 16’da sunulmuştur. Bulgular incelendiğinde, özel yurttan kalan öğrencilerin en yüksek tükenmişliğe sahip olduğu ( $M = 91.67$ ), aile evinde kalan öğrencilerde ise tükenmişliğin daha düşük ( $M = 77.81$ ) olduğu görülmektedir. Öğrenci evinde ( $M = 77.44$ ) ve devlet yurdunda ( $M = 81.15$ ) kalan öğrencilerin tükenmişlik puan ortalamaları birbirine yakın değerler göstermektedir.

**Tablo 16.** Öğrencilerin kaldıkları yere göre tükenmişlik toplam puanlarının tanımlayıcı istatistikleri

| Kaldığı Yer  | n  | M     | SD    |
|--------------|----|-------|-------|
| Öğrenci Evi  | 36 | 77.44 | 36.03 |
| Aile Evi     | 52 | 77.81 | 33.04 |
| Devlet Yurdu | 33 | 81.15 | 38.29 |
| Özel Yurt    | 9  | 91.67 | 41.78 |

Not. M = Ortalama, SD = Standart sapma.

Öğrencilerin kaldıkları yere göre tükenmişlik durumlarının anlamlı bir biçimde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) uygulanmıştır. Analiz öncesinde varyansların homojenliği Levene testi ile incelenmiş ve varyansların homojen olduğu belirlenmiştir ( $F(3, 126) = 0.89, p = .449$ ). Bu nedenle klasik ANOVA sonuçları esas alınmıştır.

ANOVA sonuçlarına göre, öğrencilerin kaldıkları yere göre tükenmişlik toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır,  $F(3, 126) = 0.45, p = .720$ .

**Tablo 17.** Kaldığı yere göre tükenmişlik toplam puanlarına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları

| Varyans Kaynağı | SS        | df  | MS      | F    | p    |
|-----------------|-----------|-----|---------|------|------|
| Gruplar arası   | 1723.26   | 3   | 574.42  | 0.45 | .720 |
| Grup içi        | 162011.21 | 126 | 1285.80 |      |      |
| Toplam          | 163734.47 | 129 |         |      |      |

Not. SS = Kareler toplamı, MS = Kareler ortalaması.

ANOVA sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmaması nedeniyle gruplar arasındaki farkların yönünü incelemek amacıyla Tukey HSD post hoc testi uygulanmıştır. Yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda, öğrencilerin kaldıkları yerlere göre tükenmişlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı hiçbir ikili fark bulunmamıştır (tüm  $p > .05$ ).

Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin tükenmişlik durumları kaldıkları yere göre değişmemektedir. Tükenmişlik öğrencilerin kaldığı yerden bağımsız bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar özel yurttan kalan öğrenciler diğer gruplara kıyasla daha fazla tükenmiş gözükse de, bu farklılıklar istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Bu sebepten dolayı öğrencilerin kaldığı yer tükenmişlik durumlarını doğrudan etkilememektedir.

## **SONUÇ ve TARTIŞMA**

Araştırma sonucunda müzik bölümlerinde öğrenim görüp, klasik gitar eğitimi alan öğrencilerin tükenmişlik durumlarının genel olarak düşük seviyelerde olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın en dikkat çekici ve başlı başına tartışılması gereken temel bulgusu; incelenen sekiz değişkenin (cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, öğrenim görülen fakülte, klasik gitarın ana çalgı olup olmaması, okul dışında çalışma durumu, aylık gelir ve kalınan yer) hiçbirisinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemesidir. Bu durum, yalnızca "demografik değişkenlerin tükenmişlik üzerinde etkili olmadığı" şeklinde indirgemeci bir yaklaşımla değerlendirilmemelidir. Bu istatistiksel tablonun ortaya çıkmasında metodolojik olarak; 130 kişi ile sınırlı olan örneklem büyüklüğü, bazı değişkenlerdeki alt grupların sayısal dengesizliği (örneğin Güzel Sanatlar Fakültesi ile Eğitim Fakültesi öğrencileri veya özel yurttaki kalanlarla diğer yerlerde kalanlar arasındaki oransal eşitsizlikler), çalışmaya katılan altı farklı üniversitenin oluşturduğu kurumlar arası yapısal heterojenlik ve veri toplama aracının tek boyutlu yapısı rol oynamış olabilir. Tek boyutlu ölçme aracı, tükenmişliğin duygusal tükenme veya duyarsızlaşma gibi alt boyutlarındaki olası ince farklılıkları yakalayamamış olabilir.

Daha da önemlisi, demografik ve çevresel faktörlerin hiçbirinin anlamlı bir fark yaratmaması, çalgı eğitiminde tükenmişliğin dışsal etkenlerden ziyade, doğrudan psikolojik ve akademik süreçlerle ilişkili olma olasılığını güçlü biçimde ön plana çıkarmaktadır. Klasik gitar eğitiminin doğası gereği gerektirdiği hassas teknik yeterlilik (sağ ve sol el koordinasyonu, tını arayışı), uzun ve izole çalışma rutinleri, usta-çırak ilişkisine dayanan bireysel ders yapısının yarattığı psikolojik yoğunluk ve yüksek performans beklentileri, öğrencilerin doğrudan içsel motivasyonlarını etkilemektedir. Bu bağlamda, tükenmişliği belirleyen asıl unsurların öğrencilerin müziksel öz yeterlik inançları ve sahne/performans kaygısı gibi alana özgü değişkenler olduğu söylenebilir. Özellikle öğrencilerin çalgı çalışma süreçlerinde gösterdikleri fiziksel ve zihinsel çabanın karşılığını bekledikleri ölçüde alamamaları, bireysel gelişimlerine ilişkin bir kontrol kaybı hissi oluşturarak umutsuzluk ve tükenmişlik deneyimini derinleştirebilir. Tekrarlanan ancak öngörülebilir, başarılı sonuçlar üretmeyen çalışma deneyimleri, öğrencinin çalgısına ve öğrenme sürecine olan güvenini zayıflatarak tükenmişliğe zemin hazırlayabilmektedir.

Bu genel kuramsal çerçevenin ardından değişkenler literatür bağlamında incelendiğinde; öğrencilerin yaşamış oldukları tükenmişlik durumlarının öğrenim gördükleri fakültelere göre değişmemesi Köksal ve Yüceland (2022) ile örtüşmektedir. Araştırmada öğrenim görülen fakülte değişkeni tükenmişliği anlamlı bir biçimde etkilemese de güzel sanatlar fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin bir miktar daha fazla tükenmişlik yaşadıkları gözlemlenmiştir. İki araştırmanın bulguları arasındaki bu ufak farklılıkların kurumlar arası heterojenlikten, müfredat değişikliklerinden veya örneklem dağılımından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrenciler arasında cinsiyet değişkenine göre tükenmişlik durumlarının değişmediği bulgusu, Küçüksüleymanoğlu ve Eğilmez (2013), Tümkaya ve Çavuşoğlu (2010), Gündüz vd. (2012) ile Düzbastılar ve Yıldırım'ın (2019) araştırmaları ile paralellik göstermektedir. Buna karşın, Tümkaya vd. (2009), Sarıgöz ve Çermik (2012) ile Uludağ ve Yaratın (2010) cinsiyete dayalı anlamlı farklar tespit etmişlerdir. Bu farklılaşmaların, araştırmaların yapıldığı dönemlere ve yukarıda vurgulanan psikolojik öz yeterlik dinamiklerinin gruplar arasındaki dağılımına bağlı olduğu değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin tükenmişlik durumlarının lisans düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Balkıs vd. (2011) ile Düzbastılar ve Yıldırım (2019), öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça daha fazla tükendiklerini; Küçüksüleymanoğlu ve Eğilmez (2013) ise lisans seviyesi arttıkça tükenmişliğin azaldığını belirtmişlerdir. Literatürdeki bu çelişkili bulgular ve çalışmamızdaki anlamsızlık, sınıf düzeyinden ziyade öğrencinin geleceğe yönelik mesleki kaygıları ve bireysel performans beklentileriyle açıklanabilir.

Benzer şekilde, mezun olunan lise türü, okul dışında çalışma durumu, aylık gelir ve kalınan yer değişkenlerinin de tükenmişlik üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Mezun olunan lise türüne yönelik bulgular, Otacıoğlu (2008), Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez (2013) ile Düzbastılar ve Yıldırım (2019) ile birebir örtüşmektedir. Gelir düzeyi, çalışma durumu ve barınma (kaldığı yer) gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin anlamsız çıkması da Düzbastılar ve Yıldırım (2019) ile uyumludur. Tüm bu bulgular, klasik gitar öğrencilerinin yaşadığı tükenmişlik sendromunun ekonomik veya çevresel konfordan bağımsız bir şekilde ortaya çıktığını; sorunun temelinde çalgı ile kurulan ilişkinin niteliği, çalışma verimliliği ve performansa dayalı stres faktörlerinin yattığını bir kez daha doğrulamaktadır.

### **Öneriler**

Bu araştırmada mesleki müzik eğitimi alıp klasik gitar alanında öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin; cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, sınıf düzeyi, mezun olunan lise türü, ekonomik durum, okul dışında çalışma durumu, kaldıkları yer ve ana çalgı-zorunlu çalgı gibi değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Bu araştırmada tükenmişlik düzeyi toplam puan üzerinden ele alınmıştır. Ancak tükenmişliğin çok boyutlu bir yapı sergilediği dikkate alındığında, gelecekte yapılacak çalışmalarda tükenmişliğin alt boyutlarının (duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı algısı) ayrı ayrı incelenmesi önerilmektedir. Bu yaklaşım, bazı değişkenlerin tükenmişliğin belirli boyutları üzerindeki etkilerinin daha net biçimde ortaya konmasına katkı sağlayabilir.

Araştırma bulguları, incelenen demografik ve çevresel değişkenlerin tükenmişlik düzeylerini açıklamada sınırlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, tükenmişliğin daha çok bireysel ve psikolojik süreçlerle ilişkili olabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, ileride yapılacak

araştırmalarda performans kaygısı, müziksel öz yeterlilik, motivasyon, akademik stres, algılanan sosyal destek ve öğrencilerin psikolojik dayanıklılığı gibi değişkenlerin araştırma modeline dâhil edilmesi yapılacak araştırmalar için önerilebilir.

Bu çalışma kesitsel bir araştırma deseniyle yürütülmüştür. Tükenmişliğin zaman içerisinde değişebilen bir olgu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gelecekte yapılacak araştırmalarda boylamsal araştırma desenlerinin kullanılması önerilmektedir. Öğrencilerin tükenmişlik düzeylerindeki değişimin eğitim süreci boyunca izlenmesi ve buna göre çalışmaların yürütülmesi yeni bulgular elde etmeye olanak sağlayabilir.

Araştırma nicel yöntemler kullanılarak yapılmıştır ancak tükenmişlik olgusunun öznel ve deneyimsel boyutları dikkate alındığında, ileride yapılacak çalışmalarda nitel araştırma yöntemleri (yarı yapılandırılmış görüşmeler, odak grup çalışmaları) kullanılarak öğrencilerin çalgı eğitimi sürecinde yaşadıkları tükenmişlik deneyimlerinin daha derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.

Bu araştırma üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı eğitim kademelerinde (güzel sanatlar liseleri, konservatuvar hazırlık sınıfları vb.) öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik durumları belirlenebilir ve karşılaştırmalar yapılabilir. Böylelikle tükenmişliğin gelişimsel boyutunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Araştırmada örneklem büyüklüğü belirli bir sayıyla sınırlıdır. İleride yapılacak çalışmalarda daha geniş örneklemlemlerle ve farklı üniversite türlerini (devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri, özel konservatuvarlar) kapsayan karşılaştırmalı araştırmalar yürütülmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır.

Bu çalışmada tükenmişlik düzeyi tek bir ölçme aracıyla değerlendirilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, tükenmişliğin farklı ölçme araçlarıyla ya da karma yöntem yaklaşımı kullanılarak incelenmesi, elde edilen bulguların geçerliğini ve güvenilirliğini güçlendirebilir.

## **Ek Beyanlar**

### ***Yazar Katkıları***

Bu çalışmada birinci yazar araştırma sürecinin yürütülmesinde ve veri temelli aşamalarda ağırlıklı katkı sağlamıştır. İkinci yazar ise çalışmanın kuramsal çerçevesinin oluşturulması, yazım sürecinin geliştirilmesi ve son değerlendirme aşamalarında katkıda bulunmuştur.

### ***Finansman***

Bu çalışmada herhangi bir kurum veya kuruluştan finansal destek alınmamış, araştırma tamamen yazarların kendi imkanları doğrultusunda hazırlanmıştır.

### **Sorumlu Yapay Zeka Beyanı**

Bu çalışmada dil bilgisi kontrolünün yapılması ve metin içi anlam bütünlüğünün desteklenmesi süreçlerinde OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT ile Google Gemini kullanılmıştır. Yapay zekâ araçları yalnızca dilsel düzenleme ve ifade iyileştirme amacıyla kullanılmış olup, çalışmanın kavramsal çerçevesi, analizleri ve sonuçları yazara aittir.

### **Çıkar Çatışması**

Yazarlar, bu çalışmanın yayınıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

### **Etik Kurul Onayı**

Araştırmada veri toplama sürecinde kullanılan “Bireysel Çalgı Dersi Tükenmişlik Ölçeği” için Prof. Dr. Demet Girgin’den 03.10.2025 tarihinde mail adresi üzerinden gerekli izin alınmıştır. Araştırmanın etik kurul izni için Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne başvuru yapılmış ve 28.11.2025 tarihinde E-1397195 koduyla gerekli etik kurul izni alınmıştır. Araştırmada tüm süreçler gerekli izinler doğrultusunda ilerlemiştir.

## **KAYNAKÇA**

- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M., & Duru, S. (2011). Tükenmişliğin öğretmen adayları arasındaki yaygınlığı, demografik değişkenler ve akademik başarı ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 151-165.
- Bingöl, F. (2013). Klasik gitar eğitiminde parmak hazırlamalı seslendirme yöntemi. *EKEV Akademi Dergisi*, (56), 409-418.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. baskı). Pegem Akademi.
- Ceviz, B., & Albuz, A. (2020). Özengen klasik gitar eğitiminde öğretim programına yönelik ihtiyaç analizi. *EKEV Akademi Dergisi*, (84), 117-142.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Çini Şimşek, D. (2018). Müzik inkılâbında bir uygulama; Musiki Muallim Mektebi’nden, Ankara Devlet Konservatuvarı’na. *The Journal of Academic Social Science*, 6(82), 241-251.
- Dolgun, U. (2015). Tükenmişlik sendromu. D. E. Özler (Ed.), *Örgütsel davranışta güncel konular* içinde (ss. 287–308). Ekin Yayınevi.
- Duru, E. (2008). Üniversiteye uyum sürecinde yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın doğrudan ve dolaylı rolleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (29), 13-22.
- Düzbastılar, M. E., & Yıldırım, Z. A. (2019). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: Karadeniz bölgesi örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(3), 305–318.
- Elmas, Y. (2003). *Sorularla gitar*. Pan Yayıncılık.

- Girgin, D. (2015). Bireysel çalgı dersi tükenmişlik ölçeği geliştirme çalışması: Geçerlik ve güvenirlik analizi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(1), 115-126.
- Gündüz, B., Çapri, B., & Gökçakan, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 38-55.
- Kanneci, A. (2001). *Gitar için beste yapmış Türk bestecilerinin eğitimi ve yapıtlarının uluslararası gitar repertuarındaki yeri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Köksal, S., & Yüceland, E. (2022). Mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda okuyan öğrencilerin tükenmişlik ve bireysel çalgı dersi tükenmişlik durumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 377-409.
- Kutsal, D., & Bilge, F. (2012). Lise öğrencilerinin tükenmişlik ve sosyal destek düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 283-297.
- Küçükosmanoğlu, H. O. (2011). Eğitim fakültelerinde başlangıç gitar eğitiminde kullanılan metotların incelenmesi. *e-Journal of New World Science Academy*, 6(3).
- Küçüksüleymanoğlu, R., & Onuray Eğilmez, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının tükenmişlik düzeyleri: Uludağ Üniversitesi örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 905-923.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Otacıoğlu, S. G. (2008). Müzik öğretmenlerinde tükenmişlik sendromu ve etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(15).
- Sarıgöz, O., & Çermik, Y. (2012). Maslow'un tükenmişlik ölçeği ile MYO öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenerek değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 116-122.
- Şahin, M., & Duman, R. (2008). Cumhuriyetin yapılanma sürecinde müzik eğitimi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7(16), 259-272.
- Şimşek Bekir, H., Şahin, H., & Şanlı, H. S. (2012). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 18-32.
- Tümekaya, S., Çam, S., & Çavuşoğlu, İ. (2009). Tükenmişlik ölçeği kısa versiyonu'nun Türkçe'ye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 387-398.
- Tümekaya, S., & Çavuşoğlu, İ. (2010). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 468-481.
- Uludağ, O., & Yaratın, H. (2010). The effect of burnout on engagement: An empirical study on tourism students. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport, and Tourism Education*, 9(1), 13-23.
- Uluocak, D. S. (2015). Türkiye'de cumhuriyet'in ilk elli yılında klasik gitar eğitimi: Paleologos ve öğrencileri. *Sahne ve Müzik*, (1), 60-80.
- Yıldırım, İ., & Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (25).
- Yılmaz, H. (2019). Klasik gitar eğitiminin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki yeri. *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi Tam Metin Kitabı* içinde. İKSAD Yayıncılık.